

Гринь Юлія,
музичний керівник ЗДО (ясла-садок)
«Сонечко» Диканської селищної ради
Полтавської області (с. Диканька)

**ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
(НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ В. О. ЩЕПОТЬЄВА)**

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі національного виховання дошкільників засобами українського народного музичного мистецтва (на прикладі творчості В. О. Щепотьєва) в контексті реалізації мистецької освітньої галузі Державного стандарту базової дошкільної освіти (передбачених навчальною програмою) на заняттях. Висвітлено особливості національного виховання дошкільників засобами українського народного музичного мистецтва (на прикладі творчості В. О. Щепотьєва).*

***Ключові слова:** національне виховання, патріотичне виховання, Батьківщина, музичне мистецтво, традиції, обряди, регіональний аспект.*

У сучасних умовах, коли відбуваються глибокі зміни в житті суспільства, коли Україна виборює свою незалежність у кривавій війні одним із центральних напрямків роботи з молодим поколінням стає національно-патріотичне виховання. Зараз виникає необхідність повернутися до кращих традицій нашого народу, до його вікового коріння, до таких вічних понять, як рід, родина, батьківщина. Бути патріотом – відчувати себе невід’ємною частиною Батьківщини. Це складне почуття виникає ще в дошкільному віці, коли закладаються основи ціннісного ставлення до навколишнього світу і формується в дитини поступово, в родині виховання любові до своїх близьких, до рідних місць, до країни.

Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді визначає патріотичне виховання як складову національного виховання,

головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин [3, 4, 5].

Виховання у дітей патріотичних почуттів і цінностей у процесі їхнього залучення до культурної спадщини свого народу через різноманітні види мистецтва акцентовано в педагогічній спадщині Г. Ващенка, О. Духновича, А. Макаренка, С. Русової, К. Ушинського, В. Сухомлинського та в дослідженнях сучасних учених (П. Вербицької, Т. Гавлітіної, М. Качур, О. Коберника, О. Коркішко, В. Мірошніченко, С. Оришко, М. Павленко, О. Сухомлинської).

Проте, питанням особливості національного виховання дошкільників засобами українського народного музичного мистецтва (на прикладі творчості В. О. Щепотьєва) є невичерпним, адже українське народне музичне мистецтво має вплив на формування національно-патріотичних почуттів дошкільників, розвиток їх емоційної сфери, виховання любові до рідного краю, землі, народної пісні, музики та Батьківщини.

Концепція національного виховання дітей засобами народного мистецтва ґрунтувалася на визначенні національної свідомості як цілісного особистісного новоутворення, що започатковується у дошкільному дитинстві, як складова національної культури особистості. Її характеризують: осмислення та початкове усвідомлення дитиною понять «країна – Україна», «людина – українець», «Я – громадянин своєї країни і громадянин світу», «Я – українець» у емоційно-духовному, патріотичному, громадянському, правовому та художньо-трудоному (діяльнісному) аспектах; формування мотивації щодо ставлення дитини до своєї країни та власної життєтворчості в ній, виникнення пізнавального інтересу до національних артефактів, менталітету. Процес прилучення особистості до національної культури триває впродовж усього життя. Саме в дошкільному віці закладаються основи свідомості і самосвідомості (дитина починає розуміти суспільні цінності, починає

застосовувати моральні норми). Особливо цей час є найбільш вдалим для формування першооснов національної свідомості, які включають усвідомлення своєї приналежності до нації, зародження фундаментальних рис національного характеру, пробудження любові та поваги до національної мови, традицій, символіки, народного музичного мистецтва.

У сучасній системі освіти й виховання дітей дошкільного віку важливе місце займає музичне мистецтво, яке є невід'ємною складовою людської діяльності та формування духовної культури. Відомі дослідники, етнографи поцінювачі народної пісні, фольклору як то В. Верховинець, Ф. Попадич, В. Щепотьєв вважали, що народна музика відіграє важливу роль у вихованні дитини.

Музичне мистецтво, як один із видів мистецтва, є засобом пізнання оточуючого світу й формування особистості. За допомогою музики передаються почуття, емоції, настрої і думки людей, вона є своєрідним засобом спілкування, сприяє самопізнанню та самовираженню особистості, формуванню її світогляду.

Зупинимось на описі дитячого фольклору, записаного В. Щепотьєвим на Полтавщині, який увійшов у збірку «Народні пісні записані в Полтавській губернії (1915)» – це колискові пісні, колядки, щедрівки.

Першими творами з якими знайомиться дитина, є колискові пісні. В. Щепотьєв у збірці розміщує декілька колискових пісень, які є по своїй суті прості і водночас їх можна вважати перлинами народної мудрості. Ці колискові несуть любов та ніжність материнської любові до дитини. Цікавими є колискові, в яких оспівується годування дитини раннього віку: кашка з молочком, бублики з медом, калачі, сливки, грушки, вишневі ягоди. Такі слова зустрічаємо у колисковій «Ой, люлі, люлі» (№ 63), записані В. Щепотьєвим. У колисковій «Прилетіли голуби» (№ 64) зустрічаються слова, які передають любов до рідного краю та небажання з ним розлучатися. Найцікавішим для дітей є колисковій пісні в яких присутні різні дійові особи: котик, голуби [1, с. 257]. Так, В. Щепотьєв записав колискову «Ой ти коте сірий» (№ 65), в якій

котик або кошеля може прибирати, допомагати заколихувати дитину: «Ой ти коте сірий, та вимети сіни, а ти, кошенятко, колиши дитятко». Ці герої можуть бути прикладом для дитини, формувати ставлення до дорослих, праці. У колисковій «Ой котусю, котусю» (№ 60) котик може допомагати по господарству.

Значна кількість колискових пісень українського народу своїм змістом спрямована безпосередньо до дитини і передає всі найпотаємніші мрії матері про майбутнє дитини. У переважній більшості оспівуються такі цінності життя, як щастя, радість, розум, краса, здоров'я. Такі слова зустрічаємо у колисковій «Ой ти, коте, котку» (№ 65) [1, с. 258].

Окремий цикл величальних пісень, приурочених до зимових свят, складають колядки та щедрівки. Серед календарно-обрядових пісень вони відзначаються жанровою своєрідністю, урочисто піднесеним тоном, емоційно-романтичним забарвленням. В. Щепотьєв записав у Полтаві колядку «Ой у полі плужок ходе» (№ 52) [1, с. 259].

Серед різних колядок В. Щепотьєв приділяє увагу і колядкам релігійного змісту. Так, В. Щепотьєв записав у Великих Будищах Зінківського повіту колядку з релігійним змістом «Ой на річці на Йордані» (№ 56) [1, с. 258]. Разом із співом колядок відбувалися і народні ігрища та вистави – «Коза», «Плуг», «Зірка».

Колядки господарю в основному зосереджені навколо праці хлібороба. У колядці «Чи дома – дома пан господар?» (№ 54) оспівується, як багатий хазяїн проживає в повному достатку. Величання поєднувалося з магічним заклинанням врожаю через побажання того, без чого неможливе життя землероба: здоров'я, добробуту, гаразду в сім'ї, худоби, що множитья з року в рік. Хліборобська праця замальовувалась шанобливо, що перегукується з величальними обжинковими піснями.

Короткий аналіз дитячого фольклору у збірці В. Щепотьєва «Народні пісні записані в Полтавській губернії» засвідчує, що фольклор не просто пам'ятка минулого, він несе в собі цінності, що далеко виходять за межі часу,

він вважав: «Народна поезія і народна музика повинні, нарешті, зайняти гідне їм місце у вихованні дітей».

Отже, ми здійснили короткий аналіз збірки В. О. Щепотьєва (колискові, забавлянки, утішки, цикл календарно-обрядових пісень, а саме: веснянки, гаївки, колядки, щедрівки). Саме пісні записані В. О. Щепотьєвим на Полтавщині ми впроваджуємо в своїй роботі в ЗДО на музичних заняттях, виховуючи у дітей любов до української пісні, звичаїв, обрядів.

Список використаних джерел

1. Гринь Ю. М. Дитячий Фольклор (на матеріалі етнографічної спадщини В. О. Щепотьєва) // Interaction of society and science: problems and prospects: XXX Міжнародна науково-практична конференція, 15-18 червня 2021 р., Лондон, Англія. С. 257-259.
2. Іваницький А. І. Українська народна музична творчість. К. : 1990. 333 с.
3. Національно-патріотичне виховання в Україні : наук.-допом. бібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: Страйгородська Л. І., Пономаренко Л. О., Тарнавська С. В. та ін.; наук. ред. Березівська Л. Д. Київ, 2019. 368 с.
4. Національно-патріотичне виховання в закладах дошкільної освіти : навчально-методичний посібник для дистанційного навчання / Н. В. Михальченко. Миколаїв: СПД Румянцева Г. В., 2021. 206 с.
5. Лісовець О. В. Національно-патріотичне виховання з основами народознавства: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 111 с.